10.11.2026

Invalidiliiton lausunto luonnoksesta valtioneuvoston asetukseksi valtionavustuksesta asuinrakennusten väestönsuojien kunnostamiseen vuosina 2026 ja 2027, VN/26709/2026

Yleiset huomiot

Invalidiliitto kiittää mahdollisuudesta lausua asetusluonnoksesta ja siihen liittyvästä 15.10.2026 päivätystä perustelumuistiosta.

Invalidiliitto ry on valtakunnallinen järjestö, joka edistää ja kehittää fyysisesti vammaisten sekä toimintaesteisten henkilöiden mahdollisuuksia osallistua, liikkua ja elää täysipainoista elämää. Invalidiliitossa on noin 22 000 henkilöjäsentä ja 136 jäsenyhdistystä.

Kannatamme ehdotettua valtionavustusta ja pidämme erityisen tärkeänä, että väestönsuojien esteettömyyden parantaminen on sisällytetty avustettaviin toimenpiteisiin. Avustuksen tulee edistää fyysisesti vammaisten ja toimintaesteisten ihmisten tosiasiallista mahdollisuutta päästä väestönsuojaan, oleskella siellä turvallisesti ja poistua sieltä. Tämä edellyttää koko kulkureitin, suojan tilojen ja välttämättömien toimintojen tarkastelua.

YK:n vammaisyleissopimuksen (SopS 26–27/2016) 11 artikla velvoittaa turvaamaan vammaisten henkilöiden suojelun ja turvallisuuden vaaratilanteissa. Sopimuksen 9 artikla edellyttää esteettömyyden ja saavutettavuuden edistämistä sekä esteiden tunnistamista ja poistamista. Myös perustuslain 6 §:n yhdenvertaisuussäännös ja 22 §:n velvoite turvata perus- ja ihmisoikeudet ohjaavat avustusjärjestelmän valmistelua ja toimeenpanoa.

Invalidiliitto esittää, että avustusehtoja täsmennetään erityisesti väestönsuojaan johtavien kulkureittien, pienten esteettömyystoimenpiteiden, apuvälineiden sähkönsaannin sekä hankekohtaisen esteettömyyssuunnittelun osalta. Esteettömyys on otettava huomioon kaikissa avustettavissa hankkeissa niiden sisällön ja laajuuden mukaisesti.

Esteettömän kulkureitin tulee ulottua väestönsuojaan asti

Asetusluonnoksen 3 §:n 1 momentin 3 kohdassa avustus ulotetaan kulkureittien, sisäänkäynnin ja tilaratkaisujen esteettömyyteen. Invalidiliitto pitää tätä tärkeänä. Myös väestönsuojan opastuksen, valaistuksen ja havaittavuuden parantamisen tukikelpoisuutta tulee täsmentää.

Perustelumuistion mukaan avustusta ei myönnettäisi rakennuksen yleisten tilojen esteettömyyden parantamiseen. Invalidiliitto kiinnittää huomiota siihen, että rakennuksen yhteisten tilojen ja piha-alueen esteet voivat kuitenkin estää väestönsuojaan pääsyn. Esteettömästä suojan sisäänkäynnistä ei ole hyötyä henkilölle, joka ei pääse sille johtavan portaikon, oven tai muun esteen ohi. Väestönsuojan kunnostamisen yhteydessä on siksi tärkeää tunnistaa koko kulkureitin esteettömyyspuutteet ja niiden vaikutukset suojautumismahdollisuuksiin.

Yhteisten tilojen ja piha-alueiden esteettömyyspuutteiden korjaamista tulee edistää osana rakennusten esteettömyyden parantamista ja sitä koskevaa ohjausta. Suojautumisen suunnittelussa on huomioitava, että olemassa olevissa rakennuksissa kulku väestönsuojaan ei välttämättä ole esteetön. Avustettavat ratkaisut tulee suunnitella asiantuntevasti väestönsuojan suojausominaisuudet säilyttäen, ja niiden tulee täyttää sovellettavat rakentamis- ja väestönsuojasäännökset.

10.11.2026

Ratkaisujen tulee soveltua sähköpyörätuolin ja muiden liikkumisen apuvälineiden käyttäjille. Suunnittelussa on huomioitava luiskien kaltevuus ja kantavuus, ovien käytettävyys sekä liikkumisen ja avustamisen tilantarve. Henkilön tulee päästä suojaan tarvitsemansa apuvälineen kanssa.

Kulkua ja poistumista on arvioitava myös sähkökatkon aikana. Käyttöönotossa asennettavien luiskien ja muiden varusteiden tulee olla ajoissa käytettävissä. Ne eivät saa estää suojaovien sulkemista tai heikentää suojan tiiviyttä, ilmanvaihtoa tai suojauskykyä. Suunnittelussa tarvitaan sekä esteettömyyden että väestönsuojien teknistä asiantuntemusta.

Apuvälineiden ja lääkinnällisten laitteiden sähkönsaanti

Invalidiliitto kannattaa 3 §:n 2 momentin 4 ja 5 kohdan varavoima- ja latausjärjestelyjen tukemista. Sähköpyörätuoli, hengitystä tukeva laite tai kommunikoinnin apuväline voi olla välttämätön toimintakyvyn, terveyden tai elämän ylläpitämiseksi. Tarve voi koskea jatkuvaa sähkönsyöttöä, ei vain lataamista.

Invalidiliitto ehdottaa 3 §:n 2 momentin 5 kohdan muotoiluksi:

> *“5) väestönsuojan käyttäjien matkapuhelimien, sähköisten apuvälineiden, lääkinnällisten laitteiden ja muiden henkilökohtaisten laitteiden käytön edellyttämän sähkönsaannin ja lataamisen mahdollistaminen.”*

Hakuohjeissa tulee täsmentää apuvälineille ja lääkinnällisille laitteille soveltuvien sähköteknisten ratkaisujen tukikelpoisuus. Suunnittelussa on huomioitava tehontarve, pistorasioiden saavutettavuus, latausturvallisuus sekä sähkönsyötön laatu ja jatkuvuus. Lataus- ja sähkönsyöttöjärjestelyjen soveltuvuus erilaisille lääkinnällisille laitteille on arvioitava asianmukaisella teknisellä ja tarvittaessa terveydenhuollon asiantuntemuksella.

Perustelumuistiossa aggregaatin hankinta rajataan tuen ulkopuolelle. Pelkkä liitäntävalmius ei turvaa sähköä sähkökatkossa. Invalidiliitto esittää tuen laajentamista suojan yhteisten, turvallisesti toteutettujen varavoimaratkaisujen välttämättömiin laitehankintoihin. Jos rajausta ei muuteta, hakijoita tulee ohjata selvittämään varavoiman tosiasiallinen saatavuus ja käyttöjärjestelyt.

Esteettömät käymälät

Perusteluissa tulee täsmentää, että esteettömän käymälän toteuttaminen tarvittavine yhteiskäyttöisine varusteineen voi muodostaa itsenäisen 3 §:n 1 momentin 3 kohdan mukaisen esteettömyyshankkeen. Näin 3 §:n 3 momentin vaatimus muun hankkeen yhteydessä toteuttamisesta ei estä pelkän käymälän esteettömyysparannuksen tukemista.

Tavoitteena tulee olla riittävä määrä esteettömiä käymäläpaikkoja, vähintään yksi. Suunnittelussa on huomioitava pyörätuolista siirtyminen, avustajan tilantarve, tukiratkaisut ja yksityisyys.

Pienet esteettömyystoimenpiteet tulee saada avustuksen piiriin

Luonnoksen 6 §:n mukaan avustusta ei myönnettäisi, jos sen määrä jäisi hakemuksen perusteella alle 2 000 euron. Kun avustus voi kattaa enintään 50 prosenttia hyväksyttävistä kustannuksista, tämä edellyttää vähintään 4 000 euron hanketta. Rajaus voi olla esteettömyyden kannalta ongelmallinen. Yksittäinen kynnysratkaisu, tukikaide tai muu rajattu toimenpide voi ratkaisevasti parantaa suojaan pääsyä tai siellä toimimista, vaikka sen kustannukset jäisivät alle 4 000 euron. Hankkeen euromääräinen koko ei osoita sen merkitystä yhdenvertaiselle suojautumiselle. Alaraja voi myös tarpeettomasti ohjata liittämään pienen parannuksen laajempaan remonttiin ja viivästyttää sen toteuttamista.

Invalidiliitto esittää, että 6 §:n 2 momenttiin lisätään seuraava poikkeus:

> *“Edellä säädettyä avustuksen vähimmäismäärää ei sovelleta 3 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettuihin esteettömyyttä parantaviin toimenpiteisiin.”*

10.11.2026

Pienten hankkeiden hallinnollista työtä tulee vähentää selkeällä hakulomakkeella, malliesimerkeillä ja hankkeen kokoon suhteutetuilla selvitysvaatimuksilla.

Esteettömyyden suunnittelu ja toimivuuden varmistaminen

Invalidiliitto kannattaa 7 §:n mukaista valmistelu- ja suunnittelukustannusten tukemista. Perusteluissa tulee täsmentää, että hyväksyttäviä kustannuksia ovat hankkeen laajuuteen suhteutettu esteettömyyskartoitus, asiantuntijatyö ja toteutettujen ratkaisujen käytettävyyden varmistaminen. Näitä ei tule tulkita 7 §:n 2 momentissa tuen ulkopuolelle rajatuksi väestönsuojan tarkastamiseksi.

Myös avustettavan muutoksen edellyttämä käyttöönotto- ja käyttösuunnitelman välttämätön päivitys tulee hyväksyä 7 §:n 2 momentissa poikkeuksena tukikelpoiseksi kustannukseksi. Esimerkiksi luiskan asennus ja esteettömän käymälän järjestelyt on kuvattava ohjeissa, jotta ratkaisut toimivat käytännössä. Poikkeus ei koskisi tavanomaista huoltoa tai määräaikaistarkastuksia.

Toimeenpanoon tarvitaan ohjausta ja vammaisvaikutusten arviointia

Vaikutusarvioinnissa tulee tarkastella avustusehtojen ja toteutusajan vaikutuksia vammaisten henkilöiden yhdenvertaiseen suojautumiseen. Seurannassa tulee arvioida suojien käytettävyyden paranemista eri tavoin liikkuville ja toimiville ihmisille.

Hakuohjeisiin tarvitaan konkreettisia esimerkkejä esteettömyystoimenpiteistä. Ohjeiden valmistelussa tulee kuulla vammaisia henkilöitä ja heitä edustavia järjestöjä sekä varata heille tosiasiallinen mahdollisuus vaikuttaa sisältöön YK:n vammaisyleissopimuksen 4 artiklan 3 kohdan mukaisesti. Hankkeiden suunnittelussa tulee hyödyntää suojan käyttäjien kokemuksia.

Maksatuksen määräaika 30.9.2027 jättää hankkeille lyhyen toteutusajan. Haku- ja päätösaikataulut tulee ilmoittaa viipymättä sekä arvioida, ehtivätkö suunnittelua, yhtiön päätöksiä tai lupaa edellyttävät esteettömyyshankkeet toteutua. Jos hakemukset ylittävät määrärahan, valintaperusteissa tulee antaa painoa yhdenvertaisia suojautumismahdollisuuksia parantaville hankkeille ja perusteet tulee julkaista ennakolta. Vaativampien hankkeiden rahoitukselle tulee tarvittaessa valmistella jatkoa.

Invalidiliitto pitää asetusluonnosta tärkeänä mahdollisuutena parantaa väestönsuojien yhdenvertaista käytettävyyttä. Edellä esitetyillä täsmennyksillä rahoitus tukisi paremmin myös niiden ihmisten turvallisuutta, joiden suojautuminen edellyttää esteettömiä tiloja, apuvälineitä tai toisen henkilön apua. Jatkovalmistelussa tulee vahvistaa vammais- ja yhdenvertaisuusvaikutusten arviointia sekä varmistaa, että tuen ehdot mahdollistavat myös pienet ja vaikuttavat esteettömyyskorjaukset. Avustuskelpoisen suunnittelun rajat, apuvälineitä käyttävien ihmisten tarpeet ja toteutuksen seuranta tulee kuvata nykyistä selkeämmin. Tavoitteena on oltava, että kunnostettu väestönsuoja ei ole vain teknisesti toimintakuntoinen, vaan mahdollisimman monen ihmisen tosiasiallisesti käytettävissä.

INVALIDILIITTO RY

Helsingissä 10.11.2026

Janne Juvakka, toimitusjohtaja

Laura Andersson, johtaja, yhteiskunnallinen vaikuttaminen

Lisätietoja: juristi Ranja Alava, ranja.alava@invalidiliitto.fi